

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**Pojem animácia – porovnávanie súčasných pojatí animácie
v Českej republike, na Slovensku a v zahraničí**

Vedoucí práce: **doc. Michal Kaplánek, Th.D**

Autor práce: Anna Kormúthova
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: 3.

2009

Prehlasujem, že som svoju bakalársku prácu vypracovala samostatne len s použitím prameňov a literatúry uvedenými v zozname citovanej literatúry

Prehlasujem, že v súlade s § 47b zákona 111/1998 Zb. v plnom znení, súhlasím so zverejnením mojej bakalárskej práce , a to v neskrátenej podobe elektronickou cestou vo verejne prístupnej časti databázy STAG prevádzkovej Juhočeskou univerzitou v Českých Budějoviciach na jej internetových stránkach.

19. apríla 2009

Veľmi pekne ďakujem vedúcemu bakalárskej práce
doc. Michalu Kaplánkovi, Th.D., ktorý s ochotou viedol
moju bakalársku prácu, tiež mu ďakujem
za cenné rady, pripomienky a metodické vedenie práce

OBSAH

Predhovor	5
Úvod.....	6
1. Význam slova animácia	8
1.1. Animácia etymologicky	8
1.2. Pojem animácia historicky	10
2. Chápanie animácie v európskych krajinách.....	12
2.1. Animácia vo Francúzsku.....	13
2.2. Animácia v chápaní nemecky hovoriacich krajín	14
2.3. Animácia v Belgicku.....	16
2.4. Animácia v Taliansku	17
2.5. Animácia v Českej republike	20
2.5.1. Animácia v chápaní českých pedagógov voľného času.....	21
2.5.2. Animácia v českom kresťanskom prostredí.....	24
2.6. Animácia na Slovensku.....	25
2.6.1. Odbor animátor voľného času.....	26
2.6.2. Animácia v saleziánskom prostredí	27
3. Prehľad vývoja rôznych smerov animácie	29
3.1. Animácia zameraná na zapojenie jedinca do spoločenského a kultúrneho života	29
3.1.1. Animácia v sociálnej práci	29
3.1.2. Animácia voľnočasovej kultúry	30
3.1.3. Divadlo ako nový predpoklad v začiatku animácie	31
3.1.4. Múzejná a galerijná animácia - otvorená forma poznatkov	32
3.2. Animácia zameraná na zvnútornenie hodnôt	33
3.3. Voľnočasová animácia v komerčnej oblasti	34
Záver	36
Použité zdroje.....	38
Abstrakt.....	41
Abstract	42

PREDHOVOR

So slovom animátor a animácia sa stretávam už dlho. Navštevujem saleziánske stredisko, kde animátor je bežné zaužívané slovo. Označuje človeka, ktorý pracuje s deťmi a mládežou.

Mojím veľkým prekvapením bolo, keď som na mojej strednej škole Pedagogicko-kultúrnej akadémii mala v rozvrhu predmet Teória a metodika animačných aktivít.

Bolo som nadšená, keď aj ja som sa stala animátorkou. Viedla som v mládežníckom stredisku v Trnave viacero krúžkov, mala som vlastnú skupinku – stretko dievčat. Cez leto som sa mohla aktívne zapájať do prípravy realizácie táborov.

Moja škola mi dodávala sebaistotu, že to nerobím len ako by „na kolene“, ale dostávam od nej potrebnú kvalifikáciu a vedomosti o tom, ako pracovať s deťmi.

V šesnástich rokoch som začala navštevovať saleziánsku Školu animácie. Považovala som ju za bezpredmetnú. Mojím názorom bolo, že nás na rolu animátora v praxi dostatočne nepripravujú. Postupne som naberala skúsenosti s prácou s deťmi a mládežou, hoci nielen v saleziánskom prostredí.

Začiatkom môjho štúdia na Teologickej fakulte v odbore Pedagogika voľného času som začala meniť aj môj pohľad nato, čo je vlastne animácia a kto je animátor. Na predmete „animácia ako výchovná metóda“ som začala uvažovať o nej ako o téme na bakalársku prácu. Zaznievalo chápanie animácie Maria Polla, ktorú nám na hodinách prezentoval náš vyučujúci docent Kaplánek. Spomenula som si na školu animácie u saleziánov a na potrebu vyzretej osobnosti pri animácii. Presne o to im išlo. Moje vedomosti so strednej školy sa zas vracali pri preberaní pojmu *animácia* u Horsta Opawaschovkého. Časom zosilnieval môj dojem, že pojem animácia nie je ľahko definovateľný a jednoznačný.

ÚVOD

Pod slovom animácia si väčšina populácie asociuje animovaný film. Z etymologického hľadiska má animovaný film právo považovať animáciu za svoj pojem. Oživiť, či vdýchnuť život sa dá nielen postavičkám z filmu. V prenesenom význame je možné oživiť človeka k činnosti. Animácia vo výchove v sociálnej práci vo všeobecnosti je akýmsi druhom prebudenia jedinca k činnosti.

Zapojenie do spoločenstva kultúry môže spojovať všetky smery animácie. Nakoľko sa vývoj animácie presúva cez rôzne krajiny, chápanie a využívanie je iné. Vo Francúzku sa s animáciou stretávame od 70. rokov 20. storočia pod názvami sociálna a sociálno–kultúrna animácia ako metóda sociálnej práce. Cieľom je dať možnosť človeku participovať na spoločenskom živote. V 70. a 80. rokoch 20. storočia sa stretávame s animáciou v prácach Horsta Opaschovského. Jeho ponímanie animácie voľnočasovej kultúry je v chápaní, že v Európskej spoločnosti sa stane rozhodujúcim kritérium spoločenského života voľný čas a jeho prežívanie. Jeden z ďalších významných smeroch v ponímaní animácie je od talianskeho pedagóga Maria Polla. Animáciu povzniesol na princíp, má sa stať životným postojom, ktorý ovplyvňuje celkový život človeka. Prijíma model kultúrnej animácie, ktorá stavia na základoch antropológie.

Nastáva komplikácia s prevzatím tohto pojmu do českej a slovenskej pedagogiky. V slovníkoch a publikáciách zameraných na voľný čas sa slovo animácia objavuje. Ich vysvetlenie je väčšinou príliš široké a nedokončené. O animácii sa píše ako o nedirektívnej metóde, ale možnosti jej využitia sú rozsiahlejšie. Nakoľko je interpretácia pojmu animácia u českých autorov správna? Tu som si začala klásť otázky, ako napríklad: Ktorá animácia môže byť prijímaná ako pedagogická metóda? Ktorá je tá „správna“? To sú moje osobné motívy, ktoré ma viedli k rozhodnutiu venovať animácii moju bakalársku prácu.

Animácia ako pojem sa v našich podmienkach objavuje v publikáciách o sociálnej práci, kde sa chápe ako podnecovanie osobnostného vývoja jedinca.

Animácia sa nerozlišuje natoľko, aby boli viditeľné korene z ktorých vychádza, tým je nejasné jej ponímanie.

Cieľom práce bolo popísanie rôznych smerov animácie v európskych krajinách z viacerých pohľadov, napomôcť ujasneniu animácie ako výchovnej metódy v českom a slovenskom pedagogickom prostredí.

Štruktúra bakalárskej práce sleduje etymologický, historický, a geografický pôvod pojmu animácia. Jednotlivým jazykovým oblastiam venujem samostatné kapitoly. Začínam Francúzskom, kde sa zrodila animácia v rôznych pojmoch ako sociálno-kultúrna animácia, sociálna animácia a kultúrna animácia. Nadväzujem animáciou v Nemeckom podaní Horsta W. Opasčovského, Rienholda Poppa a Romana Bleisteina. V Belgicku a v Taliansku sa pojem animácia vníma ako práca so skupinou. V posledných štyroch podkapitolách sa venujem Slovensku a Česku a ich prijatiu animácie ako nedirektívnej metódy.

V záverečnej kapitole sa opäť vraciam k chápaniu animácie podľa jej zamerania, teda podľa toho, čo má byť výsledkom animácie. V tejto kapitole sa zmieňujem aj o animácii v divadle, v múzeách a v galériách. Na záver poukazujem na animáciu v použití rekreačných zariadení.

Cieľom mojej práce je objasnenie pojmu animácia, prehľad o vývoji animácie a ohodnotenie použitia pojmu animácia v pedagogike na Slovensku a ČR. Nasledovane aj pokus o obecnú definíciu animácie. Metódou mojej práce bola najprv analýza, neskôr syntéza dostupných materiálov o animácii.

Základnou literatúrou bol prehľad článkov od docenta Kapláňka v oblasti sociálnej–kultúrnej animácie a kultúrnej animácie, ktoré ma nasmerovali k pôvodným publikáciám od Maria Polla, Horsta Opasčovského, Romana Bleistiena a k dostupným publikáciám o animácii v Českej republike a Slovensku.

1. VÝZNAM SLOVA ANIMÁCIA

Na pojem animácia môžeme pozerať z troch základných pohľadov. Etymologické nazeranie definuje pôvod, výskyt a príslušný význam používania slova animácia, historický pohľad definuje používanie tohto slova v histórii jeho vývoja. Geografický pohľad prináša informácie o vývoji použitia tohto pojmu v rôznych krajinách. V tejto prvej kapitole sa venujem animácii etymologicky a historicky. Vývoji použitia a chápaní pojmu animácia venujem druhú kapitolu.

1.1. Animácia etymologicky

Keď chceme objasniť pojem animácia, musíme najprv siahnuť po jeho pôvode. Slovenská odborníčka na pedagogiku voľného času E. Kratochvílová uvádza, že v našich podmienkach má animácia prenesený význam, pochádzajúci z latinského slova „animato“¹, odvolávajúc sa na slovník cudzích slov, kde tento výraz znamená živo, oduševňovanie, oživené. Odvozené výrazy „animovaný“ a animovať“ nám priamo objasňujú aj poslanie animátora v oblasti výchovy vo voľnom čase. Samozrejme že nezabúda, že slovo animácia je využívané aj pri tvorení kreslených filmov.²

Česká autorka mnohých statí o pedagogike voľného času J. Pávková sa vo svojej učebnici taktiež venuje pojmu animácia. Usudzuje, že animácia je odvodená od latinského slova „anima – duch, duše“. Českým prekladom tohto slova by podľa Pávkovej mohlo byť „odúševňování“. Spojuje to s animovaným filmom, kde animátor oživuje, alebo lepšie povedané vdychuje život postavičkám, ktoré vytvára.³

---

¹ „Animato“ – Kratochvílová sa odvoláva na slovník cudzích slov, kde pod týmto heslom nájdeme, že ide o výraz hudobný, vo význame živo vo zmysle talianskeho adverbia.

² porov. Kratochvílová, E. *Pedagogika voľného času*.2004, s. 350.

³ porov. Pávková, J. *Pedagogika voľného času*. 1999, s. 79.

Publikácia *Základy voľného času* od Vážanského uvádza, že slovo animácia je odvodené od francúzskeho slova „animer“, čo znamená oduševnenie, ožívanie, nadchnutie.⁴

Animácii ako pojmu sa venoval aj B. Hofbauer, ktorý taktiež vychádzal pri svojej interpretácii tohto pojmu z latinského slova „anima – duša“, preto animácia je pre Hofbauera tiež „oduševňovanie“. Odvoláva sa na slovník jazyka českého od Váša a Trávníčka, kde toto slovo znamená baviť, snažiť, získať, zaujať.⁵

Vyššie uvedené mená sú známe tváre pedagogiky voľného času. Viacej sa k definovaniu pojmu animácie približujú ďalší autori. V Českej republike sa pojmu animácia venuje napr. M. Kaplánek, na Slovensku medzi inými aj M. Brestovanský. Kaplánek k pojmu animácia uvádza:

Animácia ako slovo je prevzaté z románskych jazykov. Do českého jazyka a slovenčiny preniklo z francúzštiny (animation) alebo z taliančiny (animazione). Význam tohto slova sa dá odvodiť z pôvodného latinského výrazu „anima - duša“. *Sloveso animovat' teda doslova znamená „oduševňovanie“ tzn. „dávať dušu“, pričom slovo „duša“ sa tu chápe (rovnako ako v semitských jazykoch) ako ekvivalent slova „život“* Animáciu takto vysvetľoval francúzsky štandardný slovník z 19. storočia. Vysvetlenie vychádza z biblického chápania. Podľa tohto slovníka Boh, darca života, vdychuje človeku „dych života“ (hebr. nišmat chajjím, porov. Gn 2,7), a tak sa stáva človek živou bytosťou (nefeš). *„Podobné motívy nájdeme aj v ďalšej starovekej literatúre, napríklad v báji o Prométheovi, podľa nej Prométheus vdýchol život soche, ktorú vytvoril. Slovo animácia teda doslova znamená oživiť, nadchnúť alebo taktiež naplniť životom, respektíve Duchom“*⁶

Kde všade vzniklo slovo animácia okrem filmového priemyslu a výchovy uvádza Vážanský v Základoch pedagogiky voľného času: v teológií znamená

---

⁴ porov. Vážanský, M. *Základy pedagogiky voľného času*. 1993, s. 102.

⁵ porov. Houbauer, B. *Pedagogické ovlivňování voľného času*. 2008, s. 36.

⁶ Kaplánek, M. Animace v sociální práci a pedagogike. In *Tři cesty k pedagogické voľného času* 2009, s. 94.) sa odkazuje na Opaschowského publikáciu *Methoden und Modell der animation* z roku 1979.

animácia starostlivosť o dušu⁷, v medicíne sa stretáme s „reanimáciou“ pojatí znovuoživenia⁸, prípadne s animatívnou psychiatriou. Ďalej existuje animatívna didaktika⁹ ako alternatívna didaktika. Architekti a urbanisti využívajú animatívnu funkciu architektúry, pomocou ktorej chcú utvoriť štruktúru kontaktu a opäť zjednotiť oddelené sociálne oblasti súkromia a verejnosti. Divadelníci pokladajú animáciu za nové komunikačné médium, ktoré uvoľňuje a podnecuje spolurozhodovanie publika atď.¹⁰

1.2. Pojem animácia historicky

Pojem animácia sa začal v pedagogike používať v 60. rokoch 20. storočia. V 70. rokoch sa potom tento pojem rozšíril z románskeho prostredia do celej Európy, vrátane Nemecka, kým koncom 90. rokov 20. storočia dochádza k vytlačeniu tohto slova z nemeckej pedagogiky.¹¹

Zrod animácie môžeme umiestniť do Francúzska zo začiatku 20. storočia, kedy tu vzniká hnutie ľudovej výchovy, ktoré pôsobí pomocou animácie vo voľnom čase a tým ovplyvňuje výchovu a kultúru. Úlohou tohto hnutia je zmeniť tradičné výchovné spôsoby, získavanie znalostí a zručností, priblíženie sa kultúre. Uzákonneenie platených dovolení a prázdnin v roku 1936 dalo hnutiu vo Francúzsku nové možnosti v jeho úsilí o demokratizáciu a spravodlivosť aj v snahe, sprístupniť čo najväčšiemu počtu občanov možnosť, stať sa nositeľom spoločenských a kultúrnych premien.¹²

---

⁷Prvý píše o tom Opaschovski. Animáciu v teológii chápe ako znovuoživenie prvotného významu pastorácie, ktorá sa nemecky volá „Seelsorge“, teda starostlivosť o dušu. Bleistein v publikácii *Freizeit ohne Langeweile. Wege zu einer erfüllenden Freizeitgestaltung*. Freiburg; Basel; Wien : Herder 1982, s. 105-135, má k Opaschowského tvrdeniu výhrady, pretože podľa nej „Cirkev si od svojho počiatku plní svoju úlohu starostlivosti, nepotrebuje preto animáciu“. Ďalej ale uvádza: „Pokiaľ budeme chápať (animáciu) v zmysle Božieho vdychnutia duše človeku (Gen 2, 7), môžeme s Opaschowským súhlasiť. Bleistein ilustruje myšlienku animácie v teológii na biblickom stretnutí Ježiša s Nikodémom (Ján 3, 1-6), kde Ježiš hovorí o znovu narodení s vody a Ducha.

⁸ Brestovanský, M. K pojmu animácia. In *Socialia 2007*, s. 70.

⁹ Animatívna didaktika je aktívne učenie, čo znamená samostatné vyjadrovanie, experimentovanie samostatnej realizačnej činnosti. (Čejková, I. Srovnání možnosti metody animace ve volném čase a ve škole. In *Výchova a volný čas 3 2008*, s. 13.)

¹⁰ porov. Vážanský, M. *Základy pedagogiky volného času*. 1993, s. 102.

¹¹ porov. Kaplánek, M. *Animace skupin – metoda nedirektivní výchovy 2008*, s.3.

¹² porov. Křížanová, D. *Teória a metodika animačných činností 1*. 2005, s. 60.

Po druhej svetovej vojne majú združenia mládeže vo Francúzsku podporu štátu, aj kvalifikovaných animátorov. Hneď v päťdesiatych rokoch 20. storočia ponúkajú francúzske prázdninové usadlosti, ktoré sa zmenili na dovolenkové domy, svojim hosťom novú službu – animačné programy ako oživenie voľných chvíľ a povzbudzujú prázdninujúcich hostí k zaujímavým spoločenským činnostiam.¹³

V roku 1973 Rada pre kultúrnu spoluprácu pri Rade Európy zverejnila v reporte Európskeho kultúrneho fondu¹⁴ definíciu animácie. Animácia sa stáva pojmom so širokým dosahom. Ako animácia platí každá aktivita, ktorá jednotlivým účastníkom podujatia pomáha k hlbšiemu prežívaniu situácie: komunikácia s ľuďmi a aktívne podieľanie sa na živote spoločnosti, otvorenosť blížiacej sa zmene spoločenského, mestského a technického prostredia, prehľbovanie intelektuálnych schopností, kreativita, fyzické schopnosti, všetko čo zahrnieme pod vlastnú osobnú kultúru.¹⁵

Ako vidno, pojem animácia sa v 60. a 70. rokoch rozšíril z Francúzska do celej západnej Európy. Pritom sa však pojem, či význam slova i jeho samotné použitie v rôznych krajinách odlišuje. K pojmu animácia pribúdajú postupne nové adjektíva. Dochádza k zrodom pojmov ako sociálno-kultúrna animácia vo Francúzsku a v Nemecku¹⁶ a kultúrna animácia (konceptia Maria Polla) v Taliansku. Pollo oddeľuje kultúrnu animáciu od sociálno-kultúrnej. Odlišnosť vidí v prvom rade v jej historickom vývoji týchto smerov, pretože podľa nej bola sociálno-kultúrna animácia v 70. a 80. rokoch počas svojho najväčšieho rozmachu spolitizovaná.¹⁷

---

¹³ porov. Križanová, D. *Teória a metodika animačných činností 1*. 2005, s. 60.

¹⁴ Report Európskeho kultúrneho fondu v pôvodnom znení nájdeme na internete pod názvom Annual Report 1973, Council for Cultural Co – Operation und Cultural Fund.

¹⁵ porov. Popp, R. Socialpädagogik der freien Lebenszeit. Re-nimation des Diskurses zwischen sozialer Arbeit und Pädagogischer Freizeitforschung. In *Spektrum Freizeit* 21 (1999) HI, s.15nn.

¹⁶ K slovu animácia sa prihlasuje 70. rokoch 20. stor. aj nemecký pedagóg Opaschowski pojíma ju ako voľnočasovú animáciu, ale stále ju zaraduje pod sociálne – kultúrnu animáciu

¹⁷ porov. Kaplánek, M. Animace v sociální práci a pedagogike. In *Tři cesty k pedagogické volného času*. 2009, s. 98 -99.

2. CHÁPANIE ANIMÁCIE V EURÓPSKYCH KRAJINÁCH

Animácia preniká do európskych krajín postupne. Súvisí to s meniacim sa postavením mládeže a jej angažovaním v spoločnosti. Európa v 60. rokoch 20. storočia prechádza ťažkým vývojom. Výrazná je sociálna nerovnosť medzi chudobnými a bohatými. Tieto pomery sa dotýkajú aj detí a mládeže¹⁸ V 60. rokoch 20. storočia sa mládež ako spoločenský subjekt stáva solidárnejší ako kedykoľvek predtým. Je preniknutá istou spoločnou citlivosťou, ktorá je podporovaná masmédiami. Mládež je pokladaná za novátorskú a revolučnú triedu. Je to obdobie všeobecného protestu, nadšenia pre revolučné zmeny vyúsťia až do akejsi „protikultúry“. Najviac s mládežou „bojuje“ Francúzsko.¹⁹ Ich úsilím je mládež organizovať do spolkov a združení. Vzniknuté spolky majú mládež aktivizovať „animovať“ do sociálneho, kultúrneho života spoločnosti, sú akousi prevenciou proti protispoločenskej tendencii mládeže.²⁰

V 70. rokoch 20. storočia sa vyostruje ekonomická, politická, spoločenská a kultúrna kríza. Spôsobuje to u mladých stratu zmyslu pre hodnoty a končí premenou pozitívnych modelov na ich protiklady. Šíri sa pesimizmus, narcizmus, indiferentizmus a pragmatizmus. Postupne pribúdajú národné a medzinárodné problémy.²¹ Vydáva sa už spomínaný report, kde je jasne definovaný model pre mládež. Za pomoci animácie dosiahnuť participáciu mládeže na živote spoločnosti, a tak vychovať mládež k demokracii.²²

---

¹⁸ porov. Houbauer, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 36- 37.

¹⁹ porov. Prietro, J. *Smer – člověk*. 1996, s. 96.

²⁰ porov. Křižanová, D. *Teória a metodika animačných činností 1*. 2005, s. 60.

²¹ porov. Prietro, J. *Smer – člověk*. 1996, s. 97.

²² porov. Popp, R. *Sozialpädagogik der freien Lebenszeit. Re-nimation des Diskurses zwischen sozialer Arbeit und Pädagogischer Freizeitforschung*. In *Spektrum Freizeit* 21 (1999) HI, s.15nn.

2.1. Animácia vo Francúzsku

Vo Francúzsku je animácia v 50. rokoch spojená predovšetkým so vzdelávaním dospelých. V tej dobe sa pracovníci v andragogike začínali považovať za animátorov. V 60. rokoch vznikla potreba vnášať animáciu do budovania vzťahu v skupine. Táto potreba sa tým stala ideálom, ktorý mal nahradiť tradičný model výchovy, ktorý sa javil – s ohľadom na spomínané emancipačné tendencie mládeže – ako neúčinný. Medzi pojmami vychovávateľ a animátor nastáva rozdiel v náplni. Zatiaľ, čo je rola vychovávateľa vnímaná ako pozícia statusu *učiteľ – žiak*, vytvára animátor vzťah dôvery. Rozvoj nastáva v konkrétnom type zariadenia voľného času, akým sú napríklad parky voľného času.²³ Z animátorov sa tak stala sebavedomá skupina pracovníkov s mládežou. Okolo roku 1990 pracovalo vo Francúzsku vyše 13 000 animátorov. Od konca 2. svetovej vojny sa títo pracovníci zameriavali predovšetkým na voľný čas mládeže. Postupne nastáva stav, že sa tento potenciál pracovníkov otvára práci v sociálnych strediskách a komunitných centrách. Počiatkom 90. rokov sa z nich stala „ponúka služieb“ s čiastočnými záujmami, často na komerčnej báze. K výraznej zmene došlo, keď sa integrovala sociálna politika týkajúca sa prevencie sociálnej exklúzie a podpory integrácie. Animácia sa stala prvkom tejto stratégie.²⁴

V súčasnosti sa sociálna práca v Francúzsku zameriava na sociálnu integráciu a komunitnú prácu. Ide o participáciu verejnosti, podporu skupinovej aktivity, susedstvo ako snahu objaviť nové miesto solidarity, ktoré sa nedá zažiť na pracovisku.²⁵

---

²³ porov. Hofbauer.B. Animace a patricipace. In *Vychovávateľ*. 2005, č.1. s. 3.

²⁴ porov. Smith, M. *Animateur, animation and fostering learnig and change*. 2009.In: The encylopaedia of informal education.

²⁵ porov. tamtiež

2.2. Animácia v chápaní nemecky hovoriacich krajín

S menom nemeckého pedagóga Horsta W. Opaschowského sa stretávame nielen v problematike voľného času, ale aj u pojmu animácie. Často sa stáva, že naň rôzni autori uvádzajú ako prameň pri interpretácii pojmu animácia.

Opaschowski chápal animáciu ako výchovnú metódu, ktorá má svoju budúcnosť v novej „voľno-časovej spoločnosti“. Preto hovorí o animácii voľno-časovej kultúry, (Freizeitkulturelle Animation). Animáciu ako komunikatívnu metódu zahrnul Opaschowski do pedagogiky voľného času na konci 70. rokov 20. storočia. Vďaka tomu sformuloval didaktické ciele voľno-časovej kultúrnej animácie, ktorá po skončení animačného rozkvetu 70. a 80. rokov²⁶ prezentuje ako princípy pedagogického pôsobenia vo voľnom čase vôbec.

Tieto princípy Opaschowski v 70. rokoch 20. storočia označuje ako „animačné princípy“²⁷. Ide o deväť princíпов: dosiahnuteľnosť, otvorenosť, príťažlivosť, samostatné rozvrhnutie času, dobrovoľnosť, možnosť byť prirodzený, možnosť voľby, možnosť rozhodnutia a možnosť iniciatívy.²⁸

Dosiahnuteľnosť nie je len vo význame vzdialenosti aktivity od potenciálneho účastníka, alebo v zmysle časovej dostupnosti, ale ide v nej aj sociálnu rovinu. *Otvorenosťou* sa myslí určitý druh nízkoprahovosti, ktoré Opaschowski označuje ako „nízke organizačné bariéry“. *Príťažlivosť* sa dotýka tak prostredia, ako aj konkrétnej ponuky. Prostredie ako celok má byť vnímane príťažlivo od samotného zariadenia, okolia ako ponuky až k osobám a médiám. K tomu patrí aj príťahujúca atmosféra v zmysle „cítiť sa ako doma“, t.j. bez tlaku konkurenčného súperenia, alebo vytvorenia čo najvyššieho zisku. *Možnosť výberu* je chápaná tak, že účastník si môže vybrať minimálne medzi dvoma približne rovnako atraktívnymi ponukami. *Dobrovoľnosť* Opaschowski vidí v tom, že účastník sa nemusí pevne rozhodovať pre nejakú činnosť, ale stále mu zostáva sloboda

---

²⁶ V tomto období animácia ako pojem používajú vo Francúzku, Belgicku.

²⁷ Opaschowski v 90. rokoch 20. storočia rokoch uvádza tieto princípy týkajú pre všetky voľno-časovej činnosti.

²⁸ porov. Opaschowski, H. *Pädagogik der Freizeit*. Grundlegung für Wissenschaft und Praxis. Bad Heilbrunn : Klinkhardt 1976.

vlastného výberu, čoho sa zúčastní a ako dlho. Možnosť slobodného rozhodnutia spočíva na úsudku účastníka, ktorý si volí medzi aktivitami podľa svojich záujmov. *Možnosť iniciatívy* je napredovanie k rozvoju skúsenosti účastníka s vlastnou aktivitou, čo smeruje k posilneniu participácie.²⁹

Rienhold Popp vidí cestu cez model animácia – participácia – demokracia. Animácia sa dá chápať ako cesta k participácií a participácia opäť ako predpoklad demokracie. Animácia sa musí z tohto hľadiska chápať ako protiváha konzumnej ideológie zameranej vlastne na kontrolovanú pasivitu.³⁰ Animácia môže byť riešením ako získať ľudí pre novú aktivitu, rozhodnutie a iniciatívu v konzumnej spoločnosti.³¹

Nemecký jezuita Roman Bleistein nazerá na animáciu z viacerých uhlov. Bleistein konštatuje, že animácia ako slovo preniklo do práce s mládežou, do vzdelávania dospelých a turistického ruchu. Jeho pohľad na animáciu prechádza od antropológie, psychológie, teológie až k k originálnemu návrhu, ako možno chápať rekreáciu.³² Bleistein uvádza spojenie pojmov „*rekreative Animation*“ (rekreatívna animácia). Latinské slovo re-creo znamená znovu stvorenie, obnovenie, oživenie.³³ V spojení s animáciou ide teda o oživenie, vytvorenie nového človeka oslobodeného od hektickej, odcudzenej, stresujúcej spoločnosti.³⁴ Oslobodenie ma prísť cez živé vnímanie, radosť z komunikácie, zvedavosť plnú fantázie a trpezlivosti, cez milujúce srdce a životný zmysel získaný vierou a každodennou nádejou.³⁵

Animácia je tu preto, aby človek našiel sám seba. Jej pôsobením sa človek stáva slobodnejším od svojich závislostí a prekonáva zábrany. Svoju rolu zohrávajú rôzne pedagogické a psychologické metódy, ktoré môžu odstrániť nudu

---

²⁹ Kaplánek, M. Animace v sociální práci a pedagogice. In *Tři cesty k pedagogické volného času* 2009, s. 96 -97.

³⁰ porov. Popp,R. Socialpädagogik der freien Lebenszeit. Re-nimation des Diskurses zwischen sozialer Arbeit und Pädagogischer Freizeitforschung. In *Spektrum Freizeit* 21 (1999) HI, s.15nn.

³¹ tamtiež

³² Bleistein,R. *Freizeit ohne Langeweile*. Wege zu einer erfüllenden Freizeitgestaltung. 1982.s. 121–127.

³³ Kábrt,J. *Latinsko-český slovník*.1991. s. 358.

³⁴ Bleistein,R. *Freizeit ohne Langeweile*. Wege zu einer erfüllenden Freizeitgestaltung. 1982, s.127.

³⁵ porov.tamtiež

a apatiu. Človek vstupuje do novej dimenzie svojej existencie, približuje sa k sebe samému prostredníctvom približovania sa druhému človeku. Blížny sa mu môže stať zrkadlom samého seba.³⁶

Bleistein animácii dáva vysoké uplatnenie; je presvedčený, že animácia dokáže obnoviť základný vzťah medzi dušou a skutočnosťou. Animácia pomáha znovu nacvičovať to, čo bolo vytlačené alebo zabudnuté.³⁷

2.3. Animácia v Belgicku

V 70. rokoch 20. storočia sa s animáciou stretávame aj v Belgicku. Animácia sa stala princípom sociálnej práce s mládežou. Je označená ako metóda skupinovej práce, kde sa využívajú princípy spracované v sociálnej psychológii. Animátor je človek, ktorý zasahuje do vývoja skupiny tým, že podporuje osobný rozvoj k samostatnosti a kreativite členov skupiny. Hlavnou úlohou animátora je tvoriť atmosféru, ktorá umožňuje vytvorenie a rozvoj vzájomných vzťahov medzi členmi v skupine. Pre metódu animácie je veľmi podstatné vytvorenie priaznivej atmosféry v skupine. Limbose sa prvý zdieľuje o troch aspektoch atmosféry v skupine. Definuje ich ako aspekt materiálny, sociálno-psychologický a pedagogický. Znamená to vychádzať od miesta, vybavenia, pohodlia, jedla k prvkom, ktoré vytvárajú dobrú náladu až k pedagogickým prvkom ako sú ciele, myšlienky, ideály a spoločenský kontext.³⁸

---

³⁶ Bleistein, R. *Freizeit ohne Langeweile*. Wege zu einer erfüllenden Freizeitgestaltung. Freiburg; Basel; Wien : Herder 1982 s.130.

³⁷ porov. tamtiež s.130-131.

³⁸ Kaplánek, M. Animace v sociální práci a pedagogice. In *Tři cesty k pedagogické volného času* 2009, s. 96 -97.

2.4. Animácia v Taliansku

V Taliansku môžeme pojem animácia spájať so Saleziánmi dona Bosca³⁹. O animácii ako pojme môžeme v tomto prostredí hovoriť ponajprv ku koncu 60. rokov.⁴⁰ Výchovná animácia v kresťanskom duchu sa chce odlíšiť od z Francúzska prevzatej sociálno-kultúrnej animácie, a preto sa spája len s prívlastkom *kultúrna*, teda *animazione culturale*.⁴¹ Táto koncepcia sa formovala v 80. rokoch prostredníctvom časopisu *Note di Pastorale Giovanile*, ktoré redigoval profesor pedagogiky na Saleziánskej univerzite v Ríme Mario Pollo v spolupráci so saleziánom Riccardom Tonellim. Kultúrna animácia je definovaná ako „otvorená výchovná teória založená na filozoficko-antropologických koncepciách“.⁴² Jej využitie siaha od škôl, cez voľný čas, strediská mládeže, do terapeutických komunít, tiež do výchovných a športových organizácií. Pollo vo svojej definícii kultúrnej animácie vychádza z etymologického hľadiska slova animácia v zmysle oživovať duchom (vlastným duchom, ale aj Božím duchom, t.j. Duchom Svätým). Podstata je v tom, že vychovávateľ odovzdáva svojim výchovným vplyvom konkrétne hodnoty, princípy, myšlienky a názory. Pre Polla je kultúrna animácia tak pedagogickou koncepciou, ako aj životným štýlom. Pollo vychádza z teologického pohľadu na človeka, ktorý potrebuje vyslobodenie z toho, čo ho spútava. Animáciu vníma ako proces oslobodenia od „modelu súčasného sveta“. Prijatie koncepcie animácie predpokladá nádej, že existuje východisko (vyslobodenie) z každej životnej situácie.⁴³

Pollo hľadá v teológii. V nej vidí odpovede na otázky, ktoré zasahujú, či prekračujú ľudské životy. Sú to otázky, ktoré vyplývajú z názvov jednotlivých

---

³⁹ Saleziáni dona Bosca je rehoľná spoločnosť, ktorú založil taliansky kňaz Giovanni Bosco v roku 1859 v Turíne. Hlavným poslaním saleziánov je venovať sa deťom a mládeži.

⁴⁰ Smith, M. *Animateur, animation and fostering learning and change*. 2009. In: *The encyclopaedia of informal education*.

⁴¹ Pod kultúrna sa chápe v širšom slova zmysle ako akákoľvek tvorivá činnosť, ktorú človek formuje vo svojom prostredí aj výsledok tejto činnosti

⁴² Kaplánek, M. *Animace v sociální práci a pedagogike*. In *Tři cesty k pedagogické volného času* 2009, s.98.

⁴³ porov. Pollo, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. 2002, s. 21-25.

kapitol v jeho základnom diele s názvom „Animazione culturale“.⁴⁴ Pollo skúma človeka ako tajomstvo, jeho svet symboliky, jeho existenciu v čase, v živote i v smrti, jeho čiastočne determinovanú slobodu, jeho potreby, hodnoty a hranice. Človeka vníma ako otvorený systém, sám sa pýta, kto je človek, prečo sa máme o neho starať.⁴⁵

Ciele animácie možno formulovať ako rozvoj troch oblastí: osobnej identity, participácie a transcendencie. Pojem enkulturácie v chápaní M. Polla obsahuje všetky tieto oblasti. Týmto výrazom označuje pedagogika integráciu jedinca do kultúry v najširšom slova zmysle⁴⁶: „V pojme kultúrnej animácie sú teda zahrnuté oblasti našej európskej aktuálnej kultúry.“⁴⁷ Pre pochopenie Pollovej kultúrnej animácie si musíme uvedomiť dôležité prvky, teda základné princípy animácie. Mario Pollo ich vkladá do úlohy animátora. Môžeme ich považovať za princípy metódy či piliere animácie.⁴⁸

Prvým princípom je zrelé prijatie sveta mládeže. V praxi medzi mládežou majú pôsobiť vyzreté osobnosti, ktoré sú komunikatívne zdatné a sú primerané motivovaní. Druhým princípom je utváranie výchovného vzťahu medzi vychovávateľom a skupinou. Je to vlastne princíp otvorenosti medziľudským vzťahom. Rozvoj skupiny ako výchovného prostredia uvádza Pollo ako tretí princíp kultúrnej animácie. U tohto princípu ide o využitie skupinovej dynamiky, v poznaní zákonitosti vývoja skupiny a využitie týchto poznatkov. Popri tom, ale nutne zachovávať autenticitu vzťahu a vyhnúť sa nebezpečenstvu manipulácie, ktorá môže nastať pri nevhodnom používaní technik pri práci so skupinou. Štvrtý princíp – empiricko-kritický model⁴⁹ - je založený na pochopení situácie účastníka

---

⁴⁴ Pollo, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. 2002.

⁴⁵ porov. tamtiež

⁴⁶ Za enkulturáciou môžeme považovať, každý univerzálny kultúrny proces, ktorý funguje v konkrétnej kultúre a v živote každého človeka, ako nositeľa individuálnej kultúry. Enkultúraciou má byť chápaná ako adaptívne začlenenie jednotlivcov podľa okolností príslušnej kultúry. Enkultúraciou jedinec získava kultúrne kompetencie, ktoré človeku umožňujú v danej kultúre pokiaľ je možné bezkonfliktne fungovať a kultúru vytárať. To sa na človeku prejavuje navonok štýlom života. porov. Kuchař, P. *Metodika práce s romskou mládežou*. 2001. s. 52.

⁴⁷ porov. Pollo, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. 2002, s. 21-2

⁴⁸ porov. tamtiež

⁴⁹ V starších Pollových publikáciách o kultúrnej animácii nesie tento model názov *hermeneutický model*.

je aplikáciu marketingových stratégií v pedagogickej práci so skupinou. V kultúrnej animácii sa počíta s vytvorením výchovne pastoračných projektov.⁵⁰ Uvádzané princípy konkrétne aplikuje na Slovensku saleziánska škola pre animátorov. V českom prostredí ju interpretuje M. Kaplánek, ktorý vníma starostlivosť o ľudskú a duchovnú úroveň animátora za kľúčový prvok kultúrnej animácie:

„Pokiaľ Pollo hovorí o zrelom prijatí sveta mládeže, predpokladá, že si je animátor vedomý svojej výchovnej úlohy a je schopný vyhnúť sa extrémom, ktoré spočívajú buď prehánaní jeho úlohy (normatívny prístup) alebo v rezignácii na akúkoľvek pedagogickú pôsobnosť, ktorá môže mať príčinu v ľahostajnosti a tiež v snahe zapáčiť sa účastníkom, to znamená stavať sa do role len ich kamaráta.“⁵¹

Kultúrna animácia nie je jediným smerom talianskej animácie. Lorenz uvádza ďalej *kreatívne-expresívnu* animáciu, kde animátor používa divadlo, hudbu lebo hru ako prostriedok k sebaujadreniu komunity, detí alebo ľudí so zvláštnymi vyučovacími potrebami, a *socio-kultúrnu* animáciu, ktorá je vnímaná rovnako ako vo Francúzsku: cieľom animátora je podpora a rozvoj schopností ľudí, pričom sa skupina podieľa na sociálnom a politickom živote. Kultúrnu animáciu Lorenz označuje ako *edukačno-didaktickú*, ktorá sa dá aplikovať ako v škole, tak v mimoškolských aktivitách. Popri tom uvádza ešte *voľno-časovú animáciu*, pod ktorú zahrňuje centrá pre aktivity v prírode, hranie sa v nemocniciach a v liečebniach, organizácie športových aktivít, v ktorých je zvyčajne silne prítomný aj komerčný faktor.⁵²

---

⁵⁰ Kaplánek, M. Animace v saleziánskych střediscích. In *Tři cesty k pedagogické volného času*, 2008, s.106.

⁵¹ Kaplánek, M. *Animazione culturale – výchovný přístup vycházejících z integrálního chápání osobnosti mladého člověka*, 2008.

⁵² Lorenc, L. *Social Work in a Changing Europa*, 1994. s.101.

2.5. Animácia v Českej republike

V pedagogickom slovníku z roku 1965 sa pojem animácia ešte neobjavoval.⁵³

Animácia sa objavila pedagogickom slovníku až po tridsiatych rokoch. Definícia v tomto slovníku znie:

*„Animácia - výchovná metóda užívaná najviac pri práci s dospelými a v pedagogike voľného času. Je založená na nedirektívnych metódach povzbudzovania mladých ľudí k hľadaniu vlastnej cesty životom a schopnosti realizovať svoju slobodu a autonómiu, pri čom sa im zároveň predkladá veľké množstvo primeraných, zaujímavých štruktúrovaných pozitívnych možností seberealizácie (šport a akcie s intenzívnym rekreačným režimom, kultúra najviac aktívne prebiehajúca, spoločensky prospešná činnosť). Dôraz je na otvorenosti výchovnej situácie – dobrovoľnosti možnosti voľby, priestoru pre iniciatívy vychovávaných a na vytváranie rezistencie voči negatívnym sociálnym vplyvom“.*⁵⁴

Napokon v Anglicko-českom pedagogickom slovníku nájdeme animáciu ako oživenie a túto definíciu animácie:

*“(Sociokultúrna) animácia nedirektívna výchovná metóda, spočívajúca v tom, že sa (mladým) ľuďom predkladá možnosť zaujímavých seberealizačných aktivít (športových podujatí s prvkami dobrodružstva, aktívne sa uskutočňujúcej kultúry, spoločensky prospešnej činnosti) s dôrazom na možnosti voľby a postupné preberanie zodpovednosti; sú tak povzbudzovaní k hľadaniu vlastnej životnej cesty, a pozitívnej seberealizácie“*⁵⁵

Oba pedagogické slovníky definujú animáciu ako výchovnú metódu užívanú najviac pri práci s adolescentmi a v pedagogike voľného času. Jej založenie je hlavne na nedirektívnych metódach povzbudzovania mladých ľudí.⁵⁶

Nie je ale jasné, ktorá z daných animácií je tá používaná v praxi. Obe z daných definícií sú si podobné. Nájdeme v nich aj prvky voľno-časovej animácie, o ktorej píše Opaschowski, aj prvky animácie v sociálnej práci, ako ju uvádzajú ostatní zahraniční autori.

Najznámejší českí autori pedagogiky voľného času sa zmieňujú vo svojich publikáciách o animácii ako o novom trende v nedirektívnej metóde výchovy vo

⁵³ Hofbauer, B. Animace a participace. *Vychovávateľ*. 2005, január, s. 3.

⁵⁴ Průcha, J. Walterová, E. Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 1995.

⁵⁵ Mareš, J. Gavora, P. *Anglicko – český pedagogický slovník*, 1999.

⁵⁶ Porov. Průcha, J. Walterová, E. Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 1995.

voľnom čase. Mnohí autori odkazujú na pedagogický slovník od Průchu a na Anglicko-český pedagogický slovník.

2.5.1. Animácia v chápaní českých pedagógov voľného času

Teraz sa pokúsime v krátkosti načrtnúť, ako vidia animáciu jednotliví českí autori.

Prvý, ktorý popisuje animáciu vo svojej publikácii o pedagogike voľného času je Vážanský. Píše o animácii ako o ceste alebo postupe aktivizácie k obsahu pedagogiky voľného času: „*Proces animácie predstavuje príležitosti k vytváraniu nenútenej, možnosti voľby, možnosti rozhodnutia a samostatnej iniciatívy*“.⁵⁷ Vážanský používa Opaschowského pojem „komunikatívna animácia“ a definuje ju ako metódu povzbudenia, stimulácie a podpory, opierajúcu sa o konzultáciu. Komunikácia a podporenie sociálneho vnímania sa stávajú obsahom animácie.⁵⁸

K samotnému pojmu *animácia* sa vyjadruje Vážanský obšírne. Nevynecháva, že ide o metódu, ktorá pozitívne ovplyvňuje duchovný a telesný vývoj osobnosti v súlade s jeho schopnosťami a potrebami. Animáciu chápe ako kľúčový prostriedok pedagogiky voľného času. Opäť cituje Opaschowského, že ide o nedirektívnu metódu podpory komunikácie, tvorivej kultúrnej činnosti a sociálneho úsilia. Animáciu spolu s Opaschowskim chápe ako jednu s metód pedagogiky voľného času, popri informatívnom poradenstve a participatívnom plánovaní.⁵⁹ Vážanský ďalej poukazuje, že animácia sa využíva „*ako činnostná koncepcia predstavujúca celistvú súvislosť jednania medzi cieľom, obsahom, metódou, procesom a konečným účinkom. V tomto zmysle sa animácia považuje za nástroj povzbudzovania a podpory kreatívnosti, komunikácie, integrácie*

---

⁵⁷ Vážanský, M. *Základy pedagogiky voľného času*. 1993, s.100. Prevzaté od Opaschovského.

⁵⁸ porov. Vážanský s.101

⁵⁹ porov. taktiež

a *participácie*“.⁶⁰ Uvádza, že existujú aj iné formy animácie. Požiadavky na zdatného animátora a na jeho kvalifikáciu požaduje pre všetky smery.⁶¹

Chápanie animácie podľa Vážanského sa pohybuje v hraniciach sociálno-kultúrnej animácie. Dá sa teda doložiť, že pre Vážanského je Opaschowki základným zdrojom informácií o tom, čo je to animácia.

Jiřina Pávková (Praha) opiera svoju definíciu animácie o pedagogický slovník. Používa pojem *výchovná animácia*. Tá má zabraňovať protispoločenskému jednaniu mladých ľudí. Zabraňuje tomu tak, že dáva cez animátora ponuku konštruktívnych aktivít. Pávková píše ďalej o vytvorení skupiny, ktorá je potrebná na dosiahnutie správneho výchovného pôsobenia. Animácia v skupine vedie k zodpovednosti a rozhodovaniu. V nej sa naskytuje možnosť zapojiť sa do spoločenského diania. Budovanie identity mladých ľudí je projektom pre ich animátora. On má otvárať ponuky k osobnému rastu a záujmu o duchovnú obrodu. Zážitkové učenie je prostriedkom k uvedomovaniu si vlastnej skúsenosti a jej zapracovanie do života mladého človeka. Pávková pokladá animáciu za možnú formu komunitnej práce. Takto môže byť zameraná na duševný, telesný a sociálny život ľudí v určitej oblasti, kde ich vedie k novým zážitkom a skúsenostiam, umožňuje im sebauvedomovanie sa, sebaujadrenie, vedomie spolupatričnosti s komunitou. Animácia je teda nástroj k transformácii celej občianskej aj politickej spoločnosti.⁶²

V celkovom kontexte toho, čo Pávková píše o animácii, nie je dostatočne možné identifikovať, či vychádza s francúzskeho alebo iného chápania animácie.

Ján Malach (Ostrava) preberá interpretáciu animácie podľa ostatných českých autorov, v podstate totožne s Pávkovou. Nič výrazného k tomu nepridáva; zdôrazňuje otvorenosť výchovnej situácie, dobrovoľnosť, možnosť voľby a iniciatívy. Tieto princípy sú jasne prevzaté od Opaschowkého. Pokračuje

---

⁶⁰ Vážanský, M. *Základy pedagogiky voľného času*. 1993, s. 103.

⁶¹ porov. taktiež

⁶² porov. Pávková, J. *Pedagogika voľného času*. 1999, s. 79 -80.

v stopách Pávkovej pri zvýraznení konštruktívnych činností ako prevencii protispoločenského jednanja mládeže.⁶³

Nestor českej pedagogiky voľného času, Břetislav Houfbauer (+2007) pri hľadaní obsahu animácie nekončí pri Opaschowskom, ale postupuje hlbšie než ostatní českí autori: Vidí spojitosť s Francúzskom ako so začiatkom animácie. V jeho článkoch sa stretávame s menami ako J. P. Imfhop⁶⁴, J. P. Augustin, J. Ch. Gillet⁶⁵. Na animáciu nazerá ako na efektívnu možnosť výchovného pôsobenia na deti a mládež.

Houfbauer je medzi prvými českými autormi, ktorí vnímajú animáciu ako sociálno-kultúrnu. Tento postoj premieta do vývoja človeka v sociálnom živote od detstva až k mladému veku a k dospelosti, to znamená od rodiny cez pôsobenie školy mimo proces vyučovania, činnosť združení a zariadení voľného času, pôsobenie médií alebo života v obci. Umožňuje a vyžaduje uplatňovať animáciu vzhľadom ku každému dieťaťu a mladému človeku a v súhrne k mladej generácii ako k celku, pomáha zaisťovať demokratický prístup ich príslušníkov a aktívnej realizácie ich voľno-časových aktivít. Animácia je cesta k predpokladu spoluúčasti účastníkov na animačných aktivitách, aby sa im umožňoval aktívny podiel na ich rozvíjaní.⁶⁶

Animáciu a participáciu považuje Hofbauer za jeden z kľúčov pedagogiky voľného času. Prostredníctvom nich sa otvára jedna z perspektív výchovného pôsobenia medzi deťmi a mládežou: „*Zmysel animácie a participácie ako dvoch vzájomne spojených prístupov spočíva v prebudení záujmu mladých ľudí.*“ Dáva mládeži reálnu šancu k aktivizácii ich života prostredníctvom sociálneho

---

⁶³ Pávkovej publikácie, kde je zmieňovaná animácie je vydaná o osem rokov skôr. Znamená to, že Malach prevzal jej chápanie a len pripojil pojem stretworku.

⁶⁴ J.P. Imfhop za animáciu pokladá každú činnosť jednotlivca, v skupine, kolektívne, alebo v prostredí, ktoré rozvíja komunikáciu, štrukturuje sociálny život a uplatňuje polodirektívne metódy. Je to metóda imaginácie so spoluúčasťou. (porov. Hofbauer.B. Animace a participace. *Vychovávateľ*, 1/2005, s. 3.

⁶⁵ Podľa J. P. Augustína a J. Ch. Gillelta „animovať znamená prebúdzat' alebo aktivizovať dynamizmus, ktorý je súčasťou biologického a duchovného, individuálneho i sociálneho, znamená vyvolávať hnutie, ktoré prichádza z vnútra osobnosti a teda z jej slobody. Z vonka ju môže vymedzovať“.⁶⁵ (porov. Hofbauer.B. Animace a participace. *Vychovávateľ*, 1/2005, s. 3)

⁶⁶ Hofbauer.B. Animace a participace. *Vychovávateľ*, 1/2005, s. 4.

prostredia. V ňom sa učí získavať a osvojovať si postoje, ktoré sú dôležité v celom živote.⁶⁷

Roztrieštenosť a neúplnosť chápaní animácie v českej pedagogickej verejnosti si uvedomuje aj Michal Kaplánek so svojimi spolupracovníkmi na Katedre pedagogiky Teologickej fakulty Juhočeskej univerzity v Českých Budejoviciach. Pracovná skupina tejto katedry sa usiluje o ujasnenie pojmu animácia, ktoré by malo vyústiť v návrh takého chápania pojmu animácia, ktoré by vychádzalo zo zahraničnej tradície tohto pojmu a pritom mohlo byť užitočné pre pedagogiku voľného času v Českej republike, prípadne na Slovensku. Preto sa M. Kaplánek vo svojich článkoch usiluje prezentovať pojem „animácia“ v celej komplexnosti, s ohľadom na rôznosti interpretácie tohto pojmu. Pokiaľ Kaplánek tvorivo rozvíja niektorú z uvedených koncepcií animácie, je to práve *kultúrna animácia* podľa Mário Polla.⁶⁸

2.5.2. Animácia v českom kresťanskom prostredí

V českom kresťanskom prostredí sa začal pojem *animácia* používať podobne ako na Slovensku až po roku 1989. Príčinu môžeme vidieť vo vplyve talianskej literatúry a praxe na pastoračiu mládeže v katolíckej cirkvi v Českej republike i na Slovensku. K tejto téme sa vrátim v odstavci „animácia v saleziánskom prostredí“. Hoci je pojem „animátor“ často užívaný pre vedúcich alebo aktivistov kresťanských skupín, definíciu animácie v českej pastorálnej teologickej literatúre nenájdeme. Len dvaja autori vymedzujú pojem „animátor“ riaditeľ školy JABOK v Prahe, salezián M. Martinek a bývalý vedúci Sekcie pre mládež Českej biskupskej konferencie J. Balík.

Martinek vníma animáciu ako súčasť pastoračie mládeže, pokladá ju za proces formovania mladého života k osobnej zrelosti, ktoré je podnecované vychovávateľom na základe osobného vzťahu. Kritérium pre animáciu, vidí

---

⁶⁷ porov. tamtiež. s. 5.

⁶⁸ porov. Kaplánek, M. Animace v saleziánských střediscích, In *Tři cesty k pedagogické volného času* 2008, s.102-106.

v tom, že je to každá výchovná cesta, ktorá začína ocenením vychovávaného. Mladý človek sa má v procese animácie rozvinúť k zrelosti, aby prevzal zodpovednosť za svoj vlastný život. Animácia je teda výchovná metóda, ktorá sa snaží doviest' mladého človeka k tomu aby sám objavil, čo v živote chce robiť, a akými zásadami sa bude riadiť, aké názory prijme za svoje.⁶⁹

Balík používa termíny ako animátor, streetworker a multiplikátor. Používa Průchovu definíciu a Pávkovej interpretáciu animácie. Animátora nazýva človekom, ktorý prináša dych života do skupiny. Animátor má zvládnuť využívanie najrôznejších pedagogických zručností. Hlavným posolstvom animátora je budovať vzťahy v kresťanskom spoločenstve. Spoločne v skupine prežívať vieru a evanjelizačne pôsobiť. Ide o smerovanie mladých ľudí do väčšej hĺbky života. Animácia u Balíka sa zameriava predovšetkým na duchovný život.⁷⁰

2.6. Animácia na Slovensku

Animácia na Slovensku je chápaná minimálne v dvoch smeroch. Jeden prezentujú Saleziáni dona Bosca. Druhý smer animácie je zameraný na dovolenky a voľno-časové aktivity v rámci cestovného ruchu. Z tohto smeru vychádzajú študijné odbory ako Animátor voľného času a iné.⁷¹ Pojmy ako *animácia*, resp. *animátor* sa aj na Slovensku predierajú do odborov sociálnej práce. Úloha animátora a stimulátora spočíva v úlohe podnecovania a oživovania osobnostného rozvoja účastníkov voľnočasových aktivít v emocionálnej, sensoricko-motorickej, kognitívnej a fantazijno-kreatívnej rovine.⁷²

---

⁶⁹ porov. Martinek, M. Animace. *NAIM*. 1/1994 s.11-14.

⁷⁰ Balík, J. *Na ceste s mladými*, 2004, s.305 -325.

⁷¹ <http://www.psabuba.edu.sk/sucastnostSkoly/7662%206.htm>

⁷² porov. Hambálek, V. *Úvod do voľnočasových aktivít s klientskymi skupinami sociálnej práce*, 2005, s. 135.

2.6.1. Odbor animátor voľného času.

V tejto kapitole chcem reflektovať skutočnosť, že na Slovensku jestvujú rôzne stredoškolské odbory zamerané na animáciu. Cieľom tejto reflexie je nájsť odpoveď na otázku: V akom zmysle používajú vybrané školy pojem animácia a aké kompetencie má ich absolvent – animátor?

V Modre na Pedagogicko-kultúrnej akadémii je animátor stále skrytý pod názvom Kultúrno-výchovný pracovník, ale na bratislavskej strednej škole je ten istý odbor premenovaný na Animátor voľného času. V roku 2005 bola vydaná pre tieto odbory učebnica s názvom Teória a metodika animačných činností.

Horst Opaschowski sa stáva základným zdrojom tejto učebnice pre definovanie animácie. Animácia pokladaná za kľúčový pojem v oblasti kultúry voľného času a vzdelávania označujúci spôsobilosť nedirektívnej motivácie, podpory a podnecovania v otvorených situáciách voľného času, ktorá umožňuje komunikáciu, oslobodzuje tvorivosť, posilňuje skupinové učenie a uľahčuje účasť na kultúrnom živote. Animácia sa chápe ako neprikazujúce pedagogické konanie, schopnosť podnecovať účasť jednotlivca na kultúrnom a spoločenskom živote. Rozlišujú sa dva typy animácie: priama a nepriama. Priama sa chápe ako osobná animácia, vychádzajúcim podnetom je osoba, teda animátor. V nepriamej, čiže sekundárnej, môže byť podnetom, teda nositeľom animácie plagát, ukážky z predstavenia, ktoré prinášajú podnety pre zmysly. Animácia sa javí ako ideálny spôsob výchovy vo voľnom čase a pre voľný čas. Neprikazuje, ako má človek robiť a správať sa, ale dáva ponuku rôznych činností, vyzýva, podnecuje, dáva odvalu pridať sa k ostatným a baviť sa s nimi. Rešpektuje našu potrebu inšpirácie, kontaktu a komunikácie s inými ľuďmi, ale aj našu slobodu voľby.⁷³

Je tu jasné prepojenie na Opaschowského, ale stretneme sa aj s Pávkovej pohľadom na animáciu, podľa ktorej je jej zámerom svojím prirodzeným a nenásilným pôsobením pomáhať odbúravať negatívne javy súvisiace s voľným časom.⁷⁴

---

⁷³ porov. Križanová. *Teoria a metodika animačných činností 1*.2005, s. 62- 65.

⁷⁴ porov. tamtiež s.69.

2.6.2. Animácia v saleziánskom prostredí

Po páde totalitného režimu, sa mimoškolskej pedagogike otvárajú nové možnosti. Saleziáni zakladajú okrem iného aj mládežnícke združenie Domka, ktoré sa stáva záštitou mnohých projektov s deťmi a mládežou. Okrem voľnočasových aktivít pre deti a mládež, vytvorili saleziáni vlastný systém školenia pre animátorov pod názvom Škola animácie.

Ich prvé základy animácie sa opierajú o Javiera Prietra, ktorý v Mexiku vedie školy pre animátorov. Materiály, ktoré sú vydávané pre školu animácie nadväzujú aj na Mario Polla.⁷⁵ Cieľom kurzu animátorov je poskytnúť mladým ľuďom globálny pohľad na mládežnícku pastoráciu, informácie o prvkoch organizovanej pastorácie mládeže, pochopenie, čo je to animátor v kresťanských a mládežníckych skupinách. To všetko je spojené s možnosťou začlenenia sa, uvažovania, výmeny svojich názorov a vlastného oduševnenia.⁷⁶

Požiadavky na zrelosť animátora sú primerané k jeho veku. Animátor musí byť zodpovedný, vnútorné slobodný, realista, ktorý pozná seba samého, prijíma seba samého a aj ostatných takých, akí sú, vie kam smeruje. Už tu vidíme spojitosť s Pollovymi požiadavkami na človeka, ktorý chce animovať. Osobnostná zrelosť a nemať „zahalené oči“. Časopis Animák píše, že byť animátorom je životný štýl. Je to ďalšia spojitosť s Pollovým chápaním animácie.⁷⁷

Animovanie stretnutia v skupine sa pokladá základný prvok animácie. Animácia má byť zameraná na skupinu. Je v nej miesto, kde je možnosť podporovať formovanie individuálnej identity mladého človeka a otvorenie sa pre zrelú a uvedomelú spoločnosť. Skupina je v dnešnej sociálnej realite miestom výchovy.⁷⁸

Príprava animátora nespočíva len vo vytýčení cieľa stretnutia, v príprave metodiky a vo vhodnom prístupe k členom skupiny. Dôležitá je koordinácia

---

⁷⁵ porov. Baranyai, L. *Animácia skupín*. 2000, s. 77.

⁷⁶ porov. Prietro, J. *Smer – človek*. 1996, s. 14.

⁷⁷ Animák časopis vydávaný združeným Domka, dostupne na :
http://www.domka.sk/site/sites/default/files/pictures/Animak_01_08_web.pdf

⁷⁸ porov. Baranyai, L. *Animácia skupín*. 2000, s.67.

v skupine, ktorá vedie k otvorenosti prístupu k ostatným. Animátor nesmie prekročiť hranicu manipulácie. Atmosféra v skupine má mať charakter vzájomnej dôvery, srdečnosti, porozumenia. Rozhodnutie v skupine má byť po analýze situácie celej skupiny v dohodnutí spoločného kroku. Animátor ma rešpektovať proces a tempo skupiny.⁷⁹ K presnému plánovaniu a priebehu stretnutia skupín sa stále podrobne inovujú takzvané itineráre.⁸⁰

Kompetentnosť animátora skupín spočíva v jeho presvedčení o hodnote prebiehajúceho procesu animácie, v zapojení motivácie do tohto procesu v schopnosti rozvrhnúť prácu skupiny, riešiť rôzne situácie s nežiaducimi javmi ako prítomnosť agresivity či pasivity animovaných, vedieť dokázať tmiť vlastné myšlienky, dať skupine možnosť vyjadriť sa. Animátor má počúvať ostatných, pochopiť ich a preniesť to aj na danú skupinu.⁸¹ Animátor sa považuje za človeka zodpovedného za skupinu, bez ktorého si ťažko možno predstaviť dozrievanie skupiny. Je jej sprievodcom. Animátor nesmie byť v skupine cudzím elementom, ale osobou majúcou hlbokú účasť na jej živote. Animáciu chápe ako prostriedok, zavŕšenia procesu dozretia skupiny.⁸²

Animácia je definovaná tak, že predstavuje celkový proces, prostredníctvom ktorého sa skupina, či spoločenstvo podporuje alebo podnecuje k mysleniu, rozhodovaniu a spoločnému konaniu s cieľom premeniť skutočnosť. Znamená to, naučiť sa dobre použiť celého človeka spolu s ostatnými. Ide teda o výchovu smerujúcu k úvahám, k rozhodnutiam a konaniu v skupine, prostredníctvom ktorej sa rozvíja kritické svedomie. Jeho dôležitosť je v tom, že je schopné hodnotiť životné situácie podporovať konštruktívnu činnosť tak, aby viedla k obnove nášho života na každej úrovni.⁸³

---

⁷⁹ porov. Prietro, J. *Smer – človek*. 199, s. 14.

⁸⁰ Itinerár je metodika k určitému vekovému obdobiu chlapca či dievčaťa. Je to systematický plán stretnutí. Nie je to len strategický plán dozrievania, ale označuje cestu, ktorá vedie k bohatstvám duše, k jej rozvoju a súčasne k zmene sveta, k nastoleniu nových vzťahov. Na koniec cesty animátora prichádza cesta angažovanosti, teda príznačnej participácie.

⁸¹ porov. Prietro, J. *Smer – človek*, 1996, s. 173.

⁸² porov. Baranyai, L. *Animácia skupín*. 2000, s. 74.

⁸³ porov. Prietro, J. *Smer – človek*. 1996, s. 173.

3. PREHĽAD VÝVOJA RÔZNYCH SMEROV ANIMÁCIE

S animáciou ako s pojmom sa stretávame v oblastiach sociálnej práce, výchovy, ale môžeme animáciu nájsť aj v múzeách, galériách, divadle a v cestovnom ruchu.

Podľa cieľa zamerania môžeme chápanie animácie rozčleniť do troch základných smerov:

- animácia zameraná na zapojenie jedinca do spoločenského a kultúrneho života,
- animácia zamarená na zvnútornenie hodnôt
- animácia v cestovnom ruchu.

3.1. Animácia zameraná na zapojenie jedinca do spoločenského a kultúrneho života

Môžeme sem zaradiť animáciu ako metódu v sociálnej práci, ďalej animáciu voľnočasovej kultúry ako výchovnú metódu, divadelnú animáciu, nasledovne múzejnú aj galerijnú animáciu.

3.1.1. Animácia v sociálnej práci

Medzi prvými zaradíme animáciu ako metódu v sociálnej práci. V tomto kontexte sa s ňou stretávame od 70. rokov 20. storočia v Francúzsku, v Belgicku, Švajčiarsku, ale i Anglicku a v USA. Rozlišujeme dva veľmi podobne francúzske označenia *l'animation social culturel* a *l'animation socio-culturel*. Vo francúzštine sa bežne nepoužíva pre animáciu v sociálnej práci *l'animation social*, (s týmto pojmom sa môžeme stretnúť skôr v jeho anglickej forme *social animation*), ale *l'animation social culturel* a pre sociálne kultúrnu animáciu označenie *l'animation socio-culturel*. *L'animation social culturel* je komunitná práca zameraná na rozvoj sebarealizácie a sebareprezentácie jedinca v skupine.

L'animation socio-culturel umožňuje sociálnu participáciu na kultúrnom, politickom a spoločenskom živote.⁸⁴

3.1.2. Animácia voľnočasovej kultúry

Opaschovski aplikoval animáciu do v pedagogike voľného času v 70. rokoch 20. storočia, pritom animácii pridal označenie voľnočasová–kultúrna (Freizeitkulturelle Animation). Animácia ako voľnočasová – kultúrna je zadefinovanie cieľa. Cieľ je obsiahnutý v objavení individuálnej schopnosti, rozvoji sociálnej kultúrnej iniciatívy, v motivácii ku komunikácii v pomoci v skupine a v povzbudení k samostatnému jednania jedinca. Ide o spôsob zrelého využívanie voľného času. Poslaním animácie voľnočasovej kultúry je informovať, poradiť a motivovať animovaného. Opaschovski považuje animáciu za základnú metódu pedagogiky voľného času (kommunikative Animation). Animácia je chápaná ako spôsobilosť nedirektívnej motivácie, podpory a podnecovania v otvorených situáciách voľného času. Možnosti komunikácie, prenikanie tvorivosti, posilnenie skupinového učenia a uľahčenie participácie jedinca na kultúrnom živote – to sú všetko výrazné obsahy voľného času. Na chápanie animácie nadväzuje aj spôsobilosť animátora, ktorý by mal napomáhať k vytvoreniu kritického vedomia a dokázať posilňovať osobnú slobodu rozhodovania a jednania, vedieť nemanipulatívne pôsobiť na vzdelávací proces jedinca vo voľnom čase. Kompetencie animátora voľno-časovej animácie majú umožňovať komunikáciu, dávať priestor ku kreativite, podporovať formovanie skupiny, uľahčovať vstup do kultúrneho života jedinca.⁸⁵

---

⁸⁴ Na toto jemné rozlíšenie upozorňuje Kaplánek, M Animace v sociální práci a pedagogike. In *Tři cesty k pedagogické volného času*.2009, s. 96 -97.

⁸⁵ Kaplánek, M. *Animace skupiny – metoda nedirektivní výchovy*. 2008, s. 1-6.

Animácie v súčasnosti stráca v nemecky hovoriacich krajinách svoju významnosť. V nových publikáciách Opaschowského sa už vyskytuje len okrajovo.⁸⁶

3.1.3. Divadlo ako nový predpoklad v začiatku animácie

K pojmu divadelnej animácie sa vyjadruje ako Mario Pollo tak i Horst Opaschowski. Divadelnú animáciu pokladajú za pôvodnú formu pedagogicky zameranej animácie. Jej vznik umiestňuje Opaschowski do bývalého Sovietskeho zväzu.⁸⁷ Zakladateľkou je lotyšská pedagogička a herečka Asija Lasicova, ktorá sa venovala špeciálnej forme výchovy, teda opusteným a ohrozeným mladým ľuďom. Pôsobila na nich prostredníctvom dramatickej výchovy. Divadelné predstavenia sa odohrávali na ulici, boli postavené na improvizácii a voľnej tvorivosti. Keď deti hrali, všetko vyzeralo tak, akoby divadelná hra vznikla mimochodom, omylom. Po stránke pedagogickej bolo toto pôsobenie na deti nedirektívne.⁸⁸

Na konci 60. rokov 20. storočia v Taliansku opäť ožili myšlienky divadelnej animácie, kde bol vedúcou osobnosťou významný profesor Gullieno Scabia. Použil tento prostriedok pri práci s duševne postihnutými deťmi. Tiež v Rakúsku v 70. rokoch 20. storočia môžeme nájsť divadelnú animáciu⁸⁹

V Južnej Amerike vývoj sociálno-kultúrnej animácie vyústil do Divadla utlačovaných (Theatre of the Oppressed), jeho základnou postavou je brazílsky režisér a spisovateľ Augusto Boal,⁹⁰ ktorý reagoval na politickú a sociálnu krízu v krajinách Latinskej Ameriky.⁹¹ V divadle utlačovaných sa stávajú všetky ľudské

---

⁸⁶ V treťom vydaní Opaschowského základov pedagogiky voľného času (Pädagogik der freien Lebenszeit, Opladen 1996) venuje autor animácii ako výchovnej metóde len niekoľko stránok (s. 195-199).

⁸⁷ porov. Opaschowski, Horst W. *Einführung in die freizeitkulturelle Breitenarbeit*. Methoden und Modelle der Animation. Bad Heilbrunn : Klinkhardt 1979, 70n.

⁸⁸ porov. Remisová, L. *Dramatická výchova*. 2009, s. 118.

⁸⁹ porov. taktiež. Remisová, L. *Dramatická výchova*. In *Tři cesty k pedagogické volného času*. 2009, s. 118.

⁹⁰ Smith, M. *Animator, animation and fostering learning and change*. 2009. In: The encyclopaedia of informal education.

⁹¹ porov. Remisová, L. *Dramatická výchova*. In *Tři cesty k pedagogické volného času* 2009, s. 119.

bytosti aktérom, aj samotní diváci. Oni sa stávajú „Spect – actions“ , ich aktivita prechádza ich životom a to vždy a všade. Ľudia na ulici ani nevedia, že hrajú divadlo. Je to skúška pripravujúca na realitu. Umožňuje vyskúšať si obstať v situáciu, aj keď nie je skutočná. Dôležitosť je v skúsenosti, ktorá dokazuje, že budúcnosť nemusí byť striktné predurčená. Zúčastnení majú možnosť podieľať sa na vzniknutej situácii a meniť ju.⁹² Boal vytváral workshops, napríklad pre robotníkov z továrne, či samotné neviditeľné divadlo na ulici. V ňom sú ľudia konfrontovaní tým, kto prvý príde a objaví, že situácia nie je skutočná.⁹³ V rámci divadla utlačovaných je divadlo fórum (Forum Theatre) jednou z najprepracovanejších foriem.⁹⁴

Do Českej republiky sa v druhej polovici 90. rokov 20. storočia sa dostáva technika divadla fórum. Uplatnenie našlo v školskom prostredí, kde slúžilo ako jeden z preventívnych programov napríklad proti drogám, šikane, ďalej aj v neziskovom sektore pri práci so znevýhodnenými skupinami.⁹⁵

3.1.4. Múzejná a galerijná animácia - otvorená forma poznatkov

Do galérii a múzeí sa animácia dostáva ako jeden z praktických programov galerijnej a múzejnej pedagogiky. Animácia je chápaná ako súbor techník, ktoré prinášajú dve najdôležitejšie hodnoty - zážitok a prežívanie účastníka. „Animácia je proces kontaktu s výtvarným dielom, ktorý účastníkov vedie prostredníctvom zážitku k možnostiam bohatšieho poznávania a k získavaniu nových skúseností.“⁹⁶ So zámerom pochopenia umeleckého diela aj samotného zámeru umelca pri tvorbe diela. Prostriedkami môžu byť metódy odohrávajúce sa formou rozhovoru, diskusií a vlastnej tvorivej aktivity účastníka. U detí a mládeže sa táto

---

⁹² Remsová, L. *Dramatická výchova*. 2000, s. 119.

⁹³ Smith, M. *Animator, animation and fostering learning and change*. 2009. In: The encyclopaedia of informal education.

⁹⁴ porov. Remsová, L. *Dramatická výchova*. In *Tři cesty k pedagogické volného času* 2009, s. 119

⁹⁵ porov taktiež 119.

⁹⁶ Horáček, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. 1998. s. 72.

forma považuje za najefektívnejšiu.⁹⁷ Jůva uvádza animáciu ako špecifický didaktický prístup v detských umeleckých múzeách. Animácia spája v tejto oblasti osvojenie si teoretických poznatkov s rozvojom reaktivity.⁹⁸

Guillaune animáciu vysvetľuje etymologicky, to znamená ako oživovanie a predkladá jej dve dimenzie:

- animácia ako proces analýzy, interpretácie, čiže výklad formy a obsahu, sprostredkovanie umeleckého artefaktu, priblíženie diela návštevníkovi;

- animácia ako sprostredkovanie tvorivého umeleckého procesu, zážitok s oživením výtvarného diela, čiže použitie rôznych techník a inovačných postupov pri realizovaní procesu i pri realizovaní vlastného diela účastníka, ktoré vzniká behom animačného procesu.⁹⁹

V praktickej realizácii animácie využíva animátor poznatky z dejín umenia a kultúry, z technologických postupov a výtvarných techník. Analyzuje a interpretuje výtvarné dielo. Využíva nadobudnuté poznatky z oblasti vývinovej psychológie, z pedagogiky, a didaktiky, volí potrebné animačné metodické postupy.¹⁰⁰

3.2. Animácia zameraná na zvnútorňovanie hodnôt

Kultúrna animácia (animazione culturale) v chápaní Maria Polla nie je len súbor techník, ale môžeme ju povýšiť na princíp, ktorý substituuje na životnom štýle človeka. Kultúrna animácia stavia na výchove k hodnotám. Prijatie hodnôt je potrebné k dosiahnutiu enkulturácie¹⁰¹. Cieľom kultúrnej animácie je teda učenie sa jedinca životu v spoločnosti a kultúre, ktorá zakladá na hodnotovom systéme. Za vychádzajúce hodnoty kultúrnej animácie môžeme považovať hodnody svedomia, histórie, poznávanie druhých ľudí, hodnota života, milosti, vzájomnosti vzťahov

---

⁹⁷ porov. Guillaune, M. Galerijná a muzejní animace In *Tři cesty k pedagogické volného času*. 2009, s. 112

⁹⁸ Jůva, V. *Dětské muzeum, edukační fenomén 21. století*. 2004 s. 135

⁹⁹ porov. Guillaune, M. Galerijná a muzejní animace. In *Tři cesty k pedagogické volného času* 2009.s. 112.

¹⁰⁰ porov. tamtiež s. 113.

¹⁰¹ porov. Pollo, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. 2002, s. 25-27.

a hodnoty, ktoré povzbudzujú k kontemplácii. *Hodnota svedomia* je založená na slobode človeka a je realizovaná v solidarite, harmónii a jednote so sociálnym prostredím. *Hodnota histórie* je založená na presvedčení, že ľudský život sa podobá ceste smerujúcej k oslobodeniu. Táto základná hodnota vychádza z postoja nádeje. Nasleduje *hodnota ostatných ľudí*, ktorá vychádza z poznání, že môj vlastný zmysel a hodnota života je neoddeliteľná od zmyslu a hodnoty života osôb, s ktorými zdieľam priestor a čas, jedná sa o hodnotu lásky ako základnú hodnotu takej realizácie človeka, v ktorej nedochádza k rozporu medzi individuálnou a sociálnou dimenziou, jedná sa o lásku, ktorú považujeme za prameň hlbkej jednoty človeka so sebou samým i s druhými. Ďalšia hodnota je *hodnota ľudského života*, ktorá v sebe zahŕňa absolútny rešpekt k ľudskému životu vo všetkých jeho dimenziách a ktorá je prítomná v každom i najúbohejšom človeku. *Hodnota milosti*, doslovne bezplatnosti, ktorá vychádza z pochopenia života i jeho oslobodenia ako daru od Boha, patrí medzi hodnoty, ktoré rozvíja kresťanstvo. Na tejto hodnote stavia M. Pollo význam sviatku a hry. Ako konštitutívnu hodnotu pre pedagógov môžeme chápať *hodnotu vzájomnosti výchovného vzťahu*, z ktorého vychádza nutnosť, aby vychovávateľ taktiež sám žil hodnoty, ktoré chce ponúkať a odovzdávať. Medzi hodnoty vychádzajúce z vedomia prirodzenej religiozity človeka patria *hodnoty podporujúce kontempláciu*, ako je prijatie seba i druhých, schopnosť počúvať, predpoklad prítomnosti absolútna v ľudských dejinách a možnosť symbolického vyjadrenia vzťahu k tomu, čo nás presahuje.¹⁰²

3.3. Voľnočasová animácia v komerčnej oblasti

Stretávame sa s rôznymi ponukami cestovných kancelárií, ktoré hľadajú človeka pre prácu animátora voľnočasových aktivít. Animácia v cestovnom ruchu je ponúkaná ako bonus pre zákazníkov, teda dovolenkárov. Tento bonus má napomáhať atraktivite zariadenia. Všeobecne sú to výletné miesta, turistické

---

¹⁰² porov. Pollo, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. 2002, s. 25-27.

strediska, kempy, hotely situované v kúpeľoch, pri jazerách alebo prímorských lokalitách. Všade tam, kde sú podmienky pre voľnočasové riadenie aktivít. Popri zabezpečení stravy a ubytovania im cestovná agentúra, či samotný hotel poskytne možnosť stráviť ich voľný čas športovými, kultúrnymi podujatiami, ktoré im vytvára animátor.¹⁰³

Jeho pracovnou úlohou je riadenie voľného času a rekreačných aktivít. Vo svojom areáli v hoteli má základňu animátorský tím. Dovolenkár má možnosť prísť a vždy sa preňho nájde atraktívna aktivita. Fungujú týždňové kurzy maľby a rôznych typov tanca. Výber záleží podľa kvalifikácií a daností animátorov. Ich celodenná aktivita a ponuky vrcholia vo večernom programe. Pestrosť ponúk sa nedotýka len ich mnohorakosti, ale aj veku dovolenkárov. Animátori sa väčšinou špecializujú na činnosti blízke ich záujmom, schopnostiam. Športový je zodpovedný za športové aktivity. Kultúrni animátori zodpovedajú predovšetkým za večerné programy. Animátori sú vyťažení počas celého dňa, pretože ich zamestnávateľ si vyžaduje, aby svojim klientom neposkytovali len zábavu, ale aj informácie o možnostiach pre vyplnenie voľného času na dovolenke. Majú byť stále na blízku dovolenkárom počas celého dňa. Hlavné požiadavky na animátora sú: vedieť správne komunikovať a dobre vystupovať na verejnosti, odolávať tlaku a námahe. Animácia je chápaná ako zabavenie a zapojenie hostí do hry¹⁰⁴

Cieľom tejto animácie je dosiahnutie pozitívnych sociálno -emotívnych zážitkov hostí a zároveň dosiahnutie dobrých hospodárskych výsledkov vlastníkov rekreačných stredísk, či cestovných agentúr. Čím spokojnejší zákazník/dovolenkár tým väčšia šanca, že opäť využije ich ponuky.¹⁰⁵

Podľa predchádzajúceho popisu animácie v rekreačných zaradeniach môžeme takto pojatú animáciu vylúčiť ako výchovnú metódu alebo metódu sociálnej práce. Jej zaradenie je na hranici voľnočasovej animácie a animácie ako súboru techník..

---

¹⁰³ Euroekonom.[online] *Animačné služby*. dostupné.

<http://www.euroekonom.sk/marketing/marketing-sluzieb-a-cestovneho-ruchu/animacne-sluzby/>

¹⁰⁴ Prostaff. *Kto je animátor*. dostupné. <http://www.prostaff.sk/sk/Animator.alej>

¹⁰⁵ http://www.orava.sk/cest_ruch/breviar.pdf

ZÁVER

Animácia ako taká je ťažko zadefinovateľná. Zjednocujúcim prvkom môže byť vychádzanie z etymologického hľadiska. Samotné oživenie je v každom smere na inej úrovni a prichádza ako riešenie iného problému.

Príkladom nám je Francúzsko, kde popri animácii, ktorá sa rodí pre združovanie mládeže ako forma sociálnej práce, nachádzame sociálno-kultúrnu animáciu ako formu pre vzdelávanie dospelých, ale taktiež sa môžeme stretnúť aj s kultúrnou animáciou vo forme označenia motivácie ku kreativite a účasti na kultúrnom živote obce.

Animácia v Nemecku stratila svoj význam, ktorý mala ešte v 80. rokoch. Princípy animácie v pedagogike voľného času presunul ich autor (Opaschowki) na všeobecné princípy výchovy vo voľnom čase. V Belgicku či Anglicku sú malé zmienky o animácii ako výchovnej metóde. Napríklad v prácach Marka Smitha, ktorý animáciu prezentuje predovšetkým ako formu sociálnej práce a to, čo by sa podobalo animácii vo výchove, predkladá ako „informálnu edukáciu“.

Jediným stále aktuálnym a aktualizovaným smerom animácie je kultúrna animácia v podaní Maria Polla. Animácia tu predstavuje vysoký princíp, pretože na animátora sú kladené vysoké nároky dozretia v *ľudskú osobnosť*. Zostáva otvorenou otázkou, nakoľko by bola česká pedagogika schopná prijať tento model. Pollo totiž vychádza s filozofickej antropológie a podľa toho sa dá usudzovať jeho súvislosť s chápaním človeka ako bytosti s určitým „zhora daným“ poslaním. Vytvorenie saleziánskej školy animátorov na Slovensku môže slúžiť ako príklad skutočnosti, že Pollova animácia má šancu presadiť sa aj za hranicami Talianska. Na postupoch školy animácie sú evidentné piliere kultúrnej animácie.

Pokiaľ sa v českej pedagogike neujasní, ktorý smer animácie sa bude presadzovať, tak sa pre animáciu ani nedá stanoviť jedna univerzálne platná definícia. Vyplýva nám to z faktu, že Vážanského zdrojom informácií o animácii je Opaschowki; francúzske pramene zase používal Houbauer, ktorý ale neuvádza,

ktorého smeru sa drží, a všeobecná definícia animácie z českého pedagogického slovníka je totožná s definíciou z pôvodne španielskej príručky pre vytváranie saleziánskych výchovných a pastoračných projektov (Vecchi, J. *Projecto Educatione Pastoral*. Roma 1986).

Môžeme spomenúť aj ďalšie nepresnosti, ku ktorým dochádza v tejto súvislosti, napríklad pri definovaní úlohy animátora. Nie je jasne stanovené, či je animátor vychovávateľ pracujúci metódou animácie, alebo jednoducho každý vedúci skupiny, kde sa užívajú animačné prvky. alebo osoba z vnútra skupiny, ktorá sa pre rozvoj skupiny angažuje.

Aj cez všetky uvedené nejasnosti, považujem kultúrnu animáciu za výchovný štýl budúcnosti, hoci nie je ľahké sa naučiť animovať.

POUŽITÉ ZDROJE

1. BALÍK, J. *Na ceste s mladými*. Praha: Paulínky, 2004. ISBN 80-86025-76-4.
2. BARANYAI, L. *Animácia skupín*. Bratislava: Združenie saleziánskej mládeže, 2000.
3. BARANYAI, L. *Príprava stretnutí a itinerárov*. Bratislava: Združenie saleziánskej mládeže, 2008. ISBN 978-80-89405-02-2.
4. BLEISTEIN, R. *Freizeit ohne Langeweile. Wege zu einer erfüllenden Freizeitgestaltung*. Freiburg; Basel; Wien: Herder, 1982. ISBN 3-451-07959-3.
5. BRESTOVANSKÝ, M. K pojmu animácia. In *Socialia 2007*. PF UMB, Banská Bystrica, 2008. s. 70-78.
6. ČEJKOVÁ, I. Srovnání možnosti metody animace ve volném čase a ve škole. In *Výchova a volný čas 3*. 2008. s. 13.
7. EUROEKONOM. *Animačné služby*. [on-line]. 20.2.2007 [cit. 2009-3-16]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroekonom.sk/marketing/marketing-sluzieb-a-cestovneho-ruchu/animacne-sluzby/>>.
8. EUROPEAN CULTURAL FUND. *Annual Report 1973, Council for Cultural Co – Operation und Cultural Fund*. [on-line]. 20.2.2007 [cit. 2009-3-16]. Dostupné na WWW: <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/38/0f/3b.pdf>.
9. GAVORA, P., MAREŠ J. *Anglicko – český pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1999 ISBN 8-7178-310-2.
10. HAMBÁLEK, V. *Úvod do voľnočasových aktivít s klientskymi skupinami sociálnej práce*. Edícia sociálna práca–sociálna politika. Bratislava : Občianske združenie sociálna práca, 2005. ISBN 80-89185-11-8.
11. HÁJEK, B. et. al. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-73-67-473-1.
12. HOFBAUER, B. Animace a patricipace (Dva přístupy k volnému času dětí a mládeže). *Vychovávateľ*. 2005. január roč LI.
13. HOFBAUER, B. Aktuálne otázky výchovného zhodnocování volného času. *Vychovávateľ*, 2006, roč. LIV, s. 7-11.

14. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
15. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.
16. JÚVA, V. *Dětské muzeum. Edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-090-5.
17. KAPLÁNEK, M. *Animace skupiny – metoda nedirektivní výchovy*. České Budějovice. 2008.
18. KAPLÁNEK, M. *Styčné body pro znovuoživení diskusie meyi sociální pedagogikou/sociální prací a pedagogickým výzkumom voľného času*. České Budějovice. 2008.
19. KAPLÁNEK, M. Třetí cesta: Animace – nedirektivní přístup blízku „světu mládeže“. In ČINČERA, J. et al. *Tři cesty k pedagogice voľného času*. Brno: Tribun EU, 2009. s. 94 -101. ISBN 978-80-7399-611-6.
20. KAPLÁNEK, M. Pojem animace a jeho vývoj. Etymologické a historické pojetí pojmu animace. In *Pedagogika voľného čas- teória a prax* Trnava, 2007. s. 91-94.
21. KAPLÁNEK, M. Styčné body pro znovuoživení diskusie meyi sociální pedagogikou/sociální prací a pedagogickým výzkumom voľného času. České Budějovice, 2008.
22. KÁBRT, J. *Latinsko-český slovník*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-26000-4.
23. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika voľného času*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. ISBN 80-223-1930-9.
24. KRIŽANOVÁ, D. *Teória a metodika animačných činností 1*. Bratislava : SPN - Mladé letá, 2005. ISBN 80-10-00426-X.
25. LORENC, L. *Social Work in a Changing Europa*. London, Routlage, 1994. ISBN 0415 97807.
26. MALACH, J. *Teorie metodiky výchovy*. Praha: Univerzita Jana Ámose Komeského, 2007. ISBN 978-80-86723-29-7.
27. MARTINEK, M. *Animace NAIM*. 1. 1994.

28. KUCHARĚ, P. Metodika práce s romskou mládeží. In Práce s romskou mládeží. 2001. [on-line]. 20.2.2002 [cit. 2009-4-16]. Dostupné na WWW: <http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>
29. OPASCHOWSKI, H. W. *Einführung in die freizeit-kulturelle Breitenarbeit. Methoden und Modell der Animation*. Bad Heilbrunn : Klinkhardt 1979, 52nn.
30. OPASCHOWSKI, H. W. *Pädagogik der Freizeit*. Grundlegung für Wissenschaft und Praxis. Bad Heilbrunn : Klinkhardt 1976.
31. PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
32. POLLO, M. *Animazione culturale. Teoria e metodo*. Roma: LAS 2002. ISBN.
33. POPP, R. Socialpädagogik der freien Lebenszeit. Re-nimation des Diskurses zwischen sozialer Arbeit und Pädagogischer Freizeitforschung. 15. In *Spektrum Freizeit* 21 (1999) HI.
34. PRIETO, J. *Smer-človek*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosca, 1996. ISBN 80-85405-52-0.
35. PROSTAFF. *Animátor, práca animátora v hoteli*. [on-line]. 20.2.2007 [cit. 2009-3-16]. Dostupné na WWW: <http://www.prostaff.sk/sk/Animator.alej>.
36. PRŮCHA, J., et. al. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
37. SMITH, M. K. *Animateur, animation and fostering learning and change*. (1999,2009). In: The encyclopaedia of informal education. [on-line]. 20.2.2007 [cit. 2009-3-16]. Dostupné na WWW: [www.infed.org/animate\(b-animat.htm](http://www.infed.org/animate(b-animat.htm).
38. VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001 ISBN 80-86384-00-4.
39. ZDRUŽENIE ORAVA. *Breviár animátora*. [on-line]. 20.2.2007 [cit. 2009-3-16]. Dostupné na WWW: http://www.orava.sk/cest_ruch/breviar.pdf.

ABSTRAKT

KORMÚTHOVÁ, A. *Pojem „animácia“ – porovnávanie súčasných pojatí animácie v Českej republike, na Slovensku a v zahraničí.*

České Budějovice 2008. Bakalárska práca. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky.

Vedúci práce M. Kaplánek.

Pojem „animácia“ – porovnávanie súčasných pojatí animácie v Českej republike, na Slovensku a v zahraničí.

Kľúčové slová: animácia, animátor, sociálna, sociálno-kultúrna, kultúrna, voľno-časovo animácia

Animácia ako pojem sa posledné roky často objavuje v našom voľnočasovom pedagogickom prostredí. Animácia je len charakterizovaná ako nedirektívna metóda, ale v žiadnej českej či slovenskej publikácii nenájdeme komplexne utriedení jej zrod vývoj a uplatnenie. Animácia je v Českej republike a na Slovensku je chápaná jednoliato, bez vymedzenia a vychádzania s niektorého z aktuálnych smerov animácie. Prevzatie animácie teda prináša nejasnosti v jej definovaní a jej používaní v praxi. Cieľom práce je ujasnenie pojmu animácie vo voľnom čase.

Bakalárska práca sa zaoberá interpretáciou pojmu animácia. Animáciu ako pojem sprístupňuje z pohľadu etymologického, historického a geografického. Vyznám a použitie tohto pojmu v rámci pedagogiky sa chápe v rôznych krajinách rôzne. Ide teda o akési objasnenie animácie zameranej na zapojenie jedinca do spoločenského a kultúrneho života, a kultúrneho života i animáciu zameranú na zvnútorňovanie hodnôt a voľnočasovú animáciu v komerčnej oblasti.

ABSTRACT

“Animation” As A Term – Comparison of contemporary understanding of animation in the Czech Republic, Slovakia and abroad.

Key words: animation, animators, socio-cultural animation, cultural animation, leisure-time animation,

In the last couple of years animation has been often presented in our leisure-time pedagogy environment. Animation is generally characterized as a non-directive method but a complex description of its origin, development and application is not found in any Czech or Slovak publication. Animation in the Czech Republic and Slovakia is understood as a general term without specific determination and without specified origin in any actual animation trend. The adoption of animation comes with unclear definition and utilization in practice. The aim of the present work is to clarify the term leisure-time animation.

This bachelors work deals with interpretation of the term animation. For this purpose three aspects of animation are considered: etymological, historical and geographical. The meaning and application of the term animation within pedagogy differs depending on country. We are therefore concerned with clarification of animation focused on integration of the individual into social and cultural life as well as development of internal values and leisure-time animation in commercial area.